

	Samostatná příloha k MPN 1 – Anglické date, datum, data a české datum, data	MPN 1/SPEJ 8
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 1/2
Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-03-08	Podpis:

Anglické date, datum, data a české datum, data

Problémy spojené s užíváním těchto výrazů nabyly na intenzitě především v souvislosti s expanzí výpočetní techniky, která přinesla nový význam vázaný převážně na podobu množného čísla (**data** = údaje, soubory informací). Proto také ve starších slovnících, ať překladových anglicko-českých, nebo výkladových slovnících českého jazyka, nacházíme nedostatečně diferencované a poněkud nepřehledné výklady podstatných jmen **datum** a **data** shrnuté do jednoho hesla, což patrně představuje primární obtíž.

Teprve novější slovníky věnují každému z obou pojmenování samostatné heslo s adekvátním výkladem, jak mu také z významového hlediska právem náleží. Tím se situace stává mnohem přehlednější.

Ponechme stranou další možné překladové ekvivalenty, které nabízí anglická mnohovýznamovost (polysémie), a věnujme se pouze vymezenému významovému vztahu.

ANGLICKÉ DATE (jednotné číslo) **vyjadřuje časový údaj, slouží k vymezení doby**. V češtině má základní ekvivalenty **datum; termín, lhůta, období**; řidčeji též **epocha, doba**.

Terminologická sousloví (víceslovná terminologická pojmenování) je třeba překládat jednotným způsobem, tak, jak je v daném oboru (oblasti) ustáleno. Tj. např. **approval date** → **datum schválení**; **current date** → **aktuální datum**; **date of publication** → **datum vydání**; **effective date** → **datum vstoupení v platnost, počátek platnosti**; **withdrawal date** → **datum stažení**; **date of delivery** → **dodací termín, termín dodání**; **date of payment** → **platební termín**; **target date** → **konečný termín** atd.

ANGLICKÉ DATA (podoba množného čísla; jednotné číslo je **datum**) lze v běžném jazyce překládat jako **údaje, data, informace, podklady, fakta** apod. V terminologické oblasti se nejčastěji užívají ekvivalenty **data, údaje**. Tyto dva termíny jsou plně synonymní, a tedy i vzájemně zaměnitelné. Jeden je původu cizího, druhý původu domácího. Jde tedy o nejběžnější typ synonymie v terminologii. Záleží přitom vždy na úzu příslušného oboru nebo oblasti, který z obou termínů bude považovat za preferovaný, popř. výhradní.

V terminologických souslovích se někdy ustálilo napříč obory pouze jedno z obou synonym, zatímco jinde stále funguje synonymie – např.: **binary data** → **binární data**; **generated data** → **generovaná data**; **interchange of data** → **výměna dat**; **personal data** → **osobní údaje, osobní data**; **data validation** → **validace údajů**; **terminological data** → **terminologické údaje, terminologická data**; **data processing** → **zpracování dat, zpracování údajů**. Uvedené ekvivalenty ovšem nelze absolutizovat, protože zde stále dochází ke značnému pohybu, často nejen z důvodů systémových, ale především v důsledku mechanického překladu.

Anglické **data** velmi často funguje také jako **přídavné jméno**, tj. **datový** – např. **data communication** → **datová komunikace**; **data element** → **datový prvek**; **data field** → **datové pole**; **data link** → **datový spoj**.

Skloňování v češtině

Podstatné jméno **datum** je **středního rodu**. **Skloňuje se podle vzoru „město“**. Toto skloňování má však jisté specifikum. Stejně jako u dalších slov latinského původu zakončených na **-um** (album, centrum, kvantum, maximum, minimum, plénum, specifikum, spektrum atd.) se při tom **s výjimkou 1. a 4. pádu jednotného čísla odsouvá koncové -um**.

Náležité (spisovné) skloňování tedy vypadá takto:

Pád	Jednotné číslo	Množné číslo
1.	<i>datum</i>	<i>data</i>
2.	<i>data</i>	<i>dat</i>
3.	<i>datu</i>	<i>datům</i>
4.	<i>datum</i>	<i>data</i>
6.	<i>datu</i>	<i>datech</i>
7.	<i>datem</i>	<i>daty</i>

Užívání tohoto podstatného jména v mužském rodě („ten datum“) se považuje nejen za nespisovné, a tedy nesprávné, ale také za nekultivované.

Do spisovného vyjadřování nepatří ani připojování pádových koncovek k nezkrácenému základu, tj. podoby jako „k datumu, s datumem, datumy, k datumům, o datumech“ atd.

Zástupci některých oborů (především výpočetní techniky) připojování pádových koncovek k nezkrácenému základu obhajují a argumentují tím, že rozdílným způsobem skloňování lze od sebe odlišit označování časových údajů na straně jedné a informačních údajů na straně druhé – tj. v jejich podání „kalendářních datumů“ a počítačových dat. Neberou však při tom příliš v úvahu, že podstatné jméno **data** s významem ‚soubor informací‘ se užívá pouze v množném čísle (jde o tzv. plurale tantum), zatímco pokud jde o kalendářní **datum**, výrazně převažuje jeho užívání v čísle jednotném (a ani by nebyli ochotni připustit podobu „datumy“ ve svém vlastním oboru!).

Tam, kde by mohlo dojít ke střetu obou významů v množném čísle, lze vždy problémům včas předejít vhodnou stylizací, popř. užitím synonymního pojmenování (**údaje** apod.). Podobná konstelace navíc bývá spíše ojedinělá a primárně jde většinou o problém formulační (stylistický), nikoliv o záležitost skloňování (morfológickou), která by nutně vyžadovala systémové změny.

Ve spisovném jazyce se zakončení **-um** odsouvá také při odvozování slov. Náležité podoby tedy jsou **datový, datovaný, nedatovaný; datovací; datově; datovat, antedatovat** (nikoliv často chybně používané „antidatovat“!), **postdatovat** atd. (nikoliv „datumový, datumovaný, datumovací, datumově, datumovat“ atd.).